

עמ' מז-מט: בכל שנה ושנה תקדים לקנות פרות שכרא הקב"ה בעולמו, כדי שתברך ותשבח בוראך על כל מין ומין, והכי איתא בירושלמי: עתיד אדם ליתן דין וחשבון על מה שעניו רואות ולא אכל ממנו... ושם, הערה יז: מוכח מדברי רבינו, שהטעם שעתיד אדם ליתן הדין על מה שראה... ולא כטעם ב' שהביאו המפרשים על הירושלמי דנתבע ע"ז שמסגף הנפש.

פרשנותו של המחבר, תלמידו של מהר"ם מרוטנבורג,⁵⁰ זהה לפרשנותו של ר' שמשון ב"ר צדוק, עוזרו ותלמידו הידוע של מהר"ם מרוטנבורג.⁵¹ ואת הפרשנות האחרת הביאו בעיקר חכמים פרובנסאליים וספרדיים: הראב"ד,⁵² ר' ברכיה בן נטרונאי הנקדן,⁵³ ר' אברהם ב"ר נתן הירחי בעל המנהיג,⁵⁴ ר' דוד ב"ר עמרם העדני,⁵⁵ ר' יהושע אבן שועיב תלמיד הרשב"א,⁵⁶ ר' יעקב סקילי

[החידושים 1:334-357]

50 ראה: פריימן, הרא"ש, עמ' נד, הערה 95.

51 ראה: ספר תשב"ץ לר' שמשון בר צדוק, קרימונה שט"ז, סימן שכ, דף כה ע"א: "ירושלמי דפרק עשרה יוחסים: ישמעו ענינים וישמחו, א"ר בון בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון על שחזתה עינו מיני מגדים ולא אכל. ור' אלעזר חש לההיא שמעתתא הוה מצמצם פריטי למיכל בהון מכל מילי חדש בשתא. והטעם כדי להרבות בברכות". בספר תשב"ץ קטן עפ"י נוסחת מהר"ם מינץ ובית-יוסף, מהדורת שמ"מ שניאורסון, ירושלים תשס"ה, חסר סימן זה, ראה שם, עמ' שנא. והוא חסר גם בכתב-יד קדום ומדויק של התשב"ץ, כתב-יד אוקספורד 1102 (ראה עליו: ש' עמנואל, "תשובות מהר"ם מרוטנבורג שאינן של מהר"ם", שנתון המשפט העברי, כא (תשנ"ח-תש"ס), עמ' 186, הערה 162). אבל הוא מצוי גם בכתב-יד קדומים של התשב"ץ, ראה לדוגמא: כתב-יד האוניברסיטה בקיימברידג', Add. 667,1, דף 209ב: "ירושל' א"ר בון בשם רב עתיד אדם ליתן דין על שחזתה עינו ולא אכל ר' אלעזר חשא להא להדא שמועתא והוה מצמית פריטי למיכל בהון מכל מילי חד בשתא והטעם כדי להרבות בברכות". וראה: ז"ל רבינוביץ, שערי תורת ארץ-ישראל, ירושלים ת"ש, עמ' 462: "...ע' תשב"ץ לתלמיד מהר"ם סימן ש"כ שהעתיק בשם ירושלמי... וכפי הנראה סמך לו התלמיד על זכרוננו וכעין זה כתבתי בסוף פאה (עמ' 33) ע"ש". נוסח דומה הובא בילקוט שמעוני לר' שמעון הדרשן, שלוניקי רפ"א-רפ"ז, תהלים, רמז תרפח: "ירושלמי דפרק י' יוחסין, יאכלו ענינים וישבעו אמר ר' חזקיה עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראתה עינו ולא אכל. ר' אלעזר חש לה לההיא שמועתא ומצמית ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילא חדא בשתא". וייתכן כי מדובר בנוסחו של "ספר ירושלמי" האשכנזי הידוע, ראה עליו בספרות המובאת לעיל, הערה 43. אולם, מבדיקתו של י' זוסמן עולה, כי "ספר ירושלמי" הכיל בעיקר רק את מסכת ברכות ומסכתות סדר מועד, ראה: לעיל, שם. ופירוש זה הוזכר גם בידי רשב"ץ דוראן, ראה להלן, הערה 61.

52 ראה: בעלי הנפש לראב"ד, מהדורת י' קאפח, ירושלים תשנ"ג, עמ' כג-קכד: "...ולא יתענה כדי לצער את עצמו, כמו שאמרו במקום אחר על המצער עצמו מן היין שנקרא חוטא וכ"ש המצער עצמו מכל דבר. ועוד אמרו בירושלמי עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראו עינו ולא אכל ממנו, ר"א היה מצמת פריטין בכיסיה וזבין בהו מכל מין חדא זימנא בשתא".

53 ראה: ספר החיבור וספר המצרף לר' ברכיה בן נטרונאי הנקדן, מהדורת ח"ה גאללאנץ, לונדון תרס"ב, עמ' 127-128: "...כך פי' ר' אברהם בר' דוד... המצער עצמו מן היין נקרא חוטא... ועוד גרס בירושלמי עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל מה שראו עינו ולא אכל ממנו, ר' אלעזר הוה מייתי פריטין וזבין בהון מכל מין". (תודתי לפרופ' י' זוסמן על הפנייה זו).

54 ראה: פירוש מסכת כלה לרבנו אברהם ב"ר נתן הירחי, מהדורת ב' טולידאנו, טבריה תרס"ו, עמ' מה: "ועוד כתב רבינו ע"ה (=הראב"ד)...ולא יתענה לצער נפשו... עוד אמרו עתיד אדם לתת דין וחשבון על כל מה שראו עינו ולא אכל ממנו, ר' אלעזר הוה מצמת פריטי בכיסיה וזבין בהו מכל מין ומין זמנא חדא בשתא". (תודתי לפרופ' י' זוסמן על הפנייה זו).

55 ראה: מדרש הגדול, במדבר, מהדורת צ"מ רבינוביץ, ירושלים תשכ"ז, עמ' פג: "תניא ר' אליעזר הקפר בירבי